

GREVA GENERALA A MUNCITORIMII BUCUREȘTENE, 20 Iunie 1912

de GHEORGHE TOMESCU

Eveniment istoric cu ample rezonanțe în istoria contemporană a României, făurirea în mai 1921 a Partidului Comunist Român — moment căruia îi este dedicată și această sesiune a Muzeului Național de Istorie al R. S. România — a însemnat, așa cum s-a subliniat la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 10 martie 1981, un act de însemnătate istorică în viața clasei noastre muncitoare, a întregului popor, care a marcat o etapă nouă, superioară, în mișcarea revoluționară și democratică din România, comuniștii preluând și ducând mai departe idealurile luptei de eliberare națională și socială a poporului nostru, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste, tradiții cărora se subinscriu și amplele mișcări greviste din vara anului 1912.

Prin activitatea sa politică, Partidul Social-Democrat din România, inițiatorul acestor mișcări greviste, dezvăluia tot mai mult caracterul antipopular al regimului burghezo-moșieresc și demasca politica de jaf, de corupție, străină intereselor poporului, dusă de partidele politice ale claselor exploatoare.

Mișcarea muncitorească din România a cunoscut în anii 1910—1912 un proces de creștere de extindere atît în lărgime, cît și în adîncime.

În acești ani acțiunile greviste au cunoscut o intensificare în comparație cu anii 1908—1909.

Din ianuarie 1910 pînă în septembrie 1912 au izbucnit 126 greve, la care au participat circa 35 000 muncitori, iar numărul zilelor de grevă a fost de 530 000. Revelator pentru starea de spirit care caracteriza mișcarea muncitorească din acea perioadă este articolul publicat în ziarul „Uniunea“, sub titlul: *La ce ne trebuiesc grevele?*; se menționa în acel articol: „Grevele ne trebuiesc spre a forța mina celor ce conduc statul ca să ne dea deplină libertate a drepturilor noastre cetățenești și legile de care avem nevoie... Atunci cînd lumea producătoare își va da seama de însemnătatea și importanța lor ca oameni și de marea nedreptate ce li se face, atunci greva generală va fi arma care va decide de soarta clasei muncitoare, va decide soarta clasei care stăpînește societatea de azi“¹.

Elementul nou intervenit în mișcarea muncitorească de la noi din țară, în perioada respectivă, este declararea de greve generale pe orașe, ca de exemplu la Brăila, Galați, precum și cea din București la care ne referim în prezenta comunicare.

O amploare deosebită a cunoscut mișcarea grevistă din perioada noiembrie 1911 și iulie 1912, adică între apariția proiectului legii „Pentru organizarea mese-riilor, creditului și asigurărilor muncitorești“ (cunoscută și sub numele de „legea Nenințescu“, după numele inițiatorului ei) și sfîrșitul lui iunie 1912 — deschiderea lucrărilor celui de al II-lea Congres al P.S.D.

Întreaga acțiune a P.S.D. de la publicarea proiectului legii și pînă la intrarea ei efectiv în vigoare — 1 aprilie 1912 — și apoi pînă la deschiderea Congresului P.S.D. a fost utilă, deoarece a impus unele modificări de articole, înlăturarea sem-

¹ „Uniunea“, septembrie 1912.

nului breslei pe care lucrătorii ar fi fost obligați să-l poarte și, ceea ce este mai important, organizarea breslelor și corporațiilor s-a dovedit a fi o treabă foarte dificilă.

După votarea legii în Parlament presa muncitorească remarca : „Legea așa cum este, cu toate lipsurile ei mari și mici, înseamnă totuși mult. Prin legea asigurărilor se recunoaște un principiu, principiul că statul și patronii sînt răspunzători de viața lucrătorului“².

Mișcarea grevistă din perioada 1911—1912 a culminat cu grevele metalurgiștilor și tăbăcarilor bucureșteni din iunie, apogeul constituindu-l greva generală a muncitorilor bucureșteni din 20 iunie 1912.

Condițiile de lucru ale metalurgiștilor erau sub orice critică : „Atelierele de turnătorie sînt adevărate magazine, clădiri mari cu geamuri sparte și uși sfărîmate. Intrînd într-un atelier și dînd cu ochi de cei ce robesc acolo, îți fac impresia unor cărbunari sau mineri ieșiți din fundul pămîntului, negri, cu cămașa plină de nădușeală amestecată cu praf de pămînt, cărbuni și grafit. Iar după terminarea robiei se spală unii pe alții într-un bazin în care curge apă unsuroasă de la motor. Ca salariu pentru această muncă, care e de 12—13 ore pe zi, nu primesc mai mult de 4—5 lei pe zi“³ se menționa într-o anchetă în presa vremii.

Nici situația tăbăcarilor nu era cu nimic mai bună decît cea a metalurgiștilor : pentru un salariu de 3—6 lei pe zi erau nevoiți să lucreze între 9,1/2—12 ore zilnic în niște ateliere infecte, fără ventilatoare, cu ferestre de hirtie.

Cenușarele, varnițele se găseau afară sub cerul liber, astfel că lucrătorul era nevoit să suporte vara arșița soarelui, iar iarna gerul cumplit. Substanțele chimice cu care se lucrează erau toate vătămătoare sănătății lucrătorului și din această cauză rar se vedeau lucrători tăbăcari ajungînd la o vîrstă mai înaintată.

Începutul luni iunie 1912 marchează izbucnirea mal multor greve atît în metalurgie — la fabricile : Abramovici, Haug și Catz, cit și în cartierul Tabaci — la fabricile : Theodor N. Ionescu, Toma Ceamis, Frații Rădulescu, Sapatino ; deși revendicările erau diferite de la fabrică la fabrică, în linii mari ele se refereau la mărimea salariului, reducerea zilei de lucru, condiții de muncă mai omenești, respectul demnității lucrătorului, reprimirea celor concediați.

Greviștii, ca și cei solidari cu ei, se întrunesc pe 1 iunie în sala „Amiciția“, iar pe 10 iunie în sala „Dacia“. La aceste mari întruniri se numără printre vorbitori : Gheorghe Cristescu, dr. Cristian Racovschi, Ilie Moskovici, fruntași ai P.S.D. și mișcării sindicale.

După întruniri se adoptă moțiuni prin care se atrage atenția că în pofida uneltirilor patronatului, a amenințărilor, a intervenției brutale a forțelor de ordine, muncitorii greviști vor continua lupta pînă la victoria finală.

Pe data de 11 iunie se alătură greviștilor circa 400 muncitori de la fabrica Lemaitre.

În țară au loc greve de solidaritate cu greviștii bucureșteni la : Brăila, Constanța, Ploiești, Piatra Neamț, Galați etc.

Pentru a stăvili valul de greve, într-o ședință a Consiliului de miniștri, sub președinția lui Titu Maiorescu, se aprobă următoarele măsuri :

- „Se va asigura lucrătorilor libertatea grevelor pașnice ;
- Orice încercare de turburare va fi imediat reprimată, fie că ar veni din partea greviștilor sau reprezentanților patronilor.
- Acei ce vor trage focuri de revolver în aer, să fie imediat arestați.
- Se vor face demersuri pentru o împăcare între greviști și patroni“⁴.

Erau inserate astfel de stipulații care se cereau respectate în primul rînd de patroni și organele de ordine.

Patronatul trece însă la ofensivă. În ședința din 9 iunie a Uniunii industriașilor, în care se examinează situația grevelor, se afirmă că : „în mai toate cazurile grevelor, se urmăresc înregimentarea tuturor lucrătorilor în sindicate, decît alte nevoi privitoare la starea materială a lucrătorilor“⁵. Față de această împrejurare Comitetul patronatului, în unanimitate, a hotărît ca toate uzinele metalurgice, grupate în jurul Uniunii, să dea lucrătorilor următorul preaviz :

² „România muncitoare“, decembrie 1911.

³ „Fier și metal“, 1 septembrie 1912.

⁴ „România muncitoare“, 14 iunie 1912.

⁵ Ibidem, 21 iunie 1912.

„Dacă peste 15 zile, cu începere de marți 12 iunie curent, lucrătorii greviști din uzinele metalurgice, nu vor relua lucru în mod necondiționat, toate uzinele metalurgice grupate în jurul Uniunii vor închide uzinele în ziua de 27 iunie viitor pe termen nedeterminat.

Dacă însă lucrători vor relua lucru în acest răstimp, revendicările lor cu privire la salarii vor fi corectate cu cea mai mare bunăvoință de patronii lor, ele fiind formulate fie direct de lucrătorii fecărei fabrici către patronul lor, fie prin intermediul organizațiilor create prin legi, cum sînt Casa Centrală a Meseriilor și Camerele de Comerț și industrie.

Intervenția oricărei organizațiuni, nerecunoscută de legile țării, urmează să fie respinsă de patroni fără nici o altă cercetare”⁶.

De fapt, contrar celor expuse în comunicat, se realiza o recunoaștere oficială a sindicatelor.

Jos 14 iunie are loc o mare adunare, în sala „Dacia”, adunare de protest împotriva ultimatului patronal, calificat ca un adevărat atentat patronal.

Marți 19 iunie urma să aibă loc tratative între delegați ai greviștilor și ai patronatului la Ministerul Industriei și Comerțului, dar cînd delegația greviștilor se prezintă la Minister, află cu stupeoare că ministru Nenițescu plecase în provincie.

În semn de protest împotriva acestei noi aminări, la Clubul socialist se hotărăște să se declare a doua zi, miercuri 20 iunie, o grevă generală de o zi în toate fabricile de metalurgie și tăbăcărie din București.

Miercuri 20 iunie, în zorii zilei, lucrătorii metalurgiști se string în fața fabricii Wolf, iar în cartierul Tabaci, tăbăcarii, opincarii etc. se string în fața sediului sindicatului.

Cele două categorii cărora li se alătură în semn de solidaritate de clasă și muncitorii din alte fabrici — se întîlnesc în fața parcului Libertății, numărînd acum circa 15 000 oameni. De acolo imensa mulțime, ca un adevărat fluviu în care se revărsau ca niște riulețe alte mii de muncitori, muncitoare din alte fabrici și ateliere, se îndreaptă spre sediul sindicatelor, aici ajung aproximativ 18 000 de manifestanți.

Din piața Amzei cortegiul imens la care se adaugă noi contingente de muncitori, se îndreaptă prin Calea Victoriei și str. Romană spre parcul Tei.

La orele 17 coloanele de manifestanți se pun iarăși în mișcare. Străbătînd șoseaua Mihai Bravu, calea Moșilor, str. 11 iunie — numărînd circa 20 000 de manifestanți — ajung în parcul Libertății și ocupă pînă la refuz tribunele Arenelor Romane. Acordurile „Internaționalei” cutremură tribunele și ecoul ei se pierde departe în parc.

Gheorghe Cristescu comunică manifestanților că urmează ca a doua zi, jos, 21 iunie, delegația muncitorilor să fie primită de ministrul Nenițescu, care va oficia ca arbitru între greviști și patronat.

Vorbitorul cere greviștilor care se solidarizaseră cu metalurgiștii și tăbăcarii să reia a doua zi lucrul, dar să fie pregătiți fiindcă, în eventualitatea că la întîlnirea ce urma să aibă loc în ziua următoare nu se aplană conflictul, urma să se proclame greva generală pe o durată mai mare.

Astfel ia sfîrșit marea grevă generală din 20 iunie 1912, grevă despre care în presa muncitorească a vremii se menționa: „A fost o zi minunată. Au văzut Bucureștii ceea ce încă nu le-a fost dat să vadă: 20 000 de lucrători părăsindu-și atelierele și stringîndu-se într-un mare cortegiu, imens și făcînd una din acele mari demonstrații cu care pînă acum ne înmărmurea străinătatea. Această demonstrație dovedește că sămînța aruncată de noi a prins roade, că solidaritatea muncitorească — acea marea armă de dezrobire a clasei muncitoare, teribilă pentru stăpînitorii noștri — ajuns o realitate și în țara românească”⁷.

În zilele următoare, pe 21 și 22 iunie metalurgiștii și tăbăcarii, prin intermediul arbitrajului ministrului industriei și comerțului Nenițescu, au încheiat cu patronatul contracte de muncă noi, în care se stipulau unele din principalele

⁶ Ibidem.

⁷ Documente ale istoriei mișcării muncitorești din România, Edit. Politică, București, 1968, p. 324.

revendicări ale greviștilor : reducerea orelor de lucru, mărirea salariului, reprimirea muncitorilor concediați, asigurarea unor condiții mai bune de muncă, respectarea demnității omenești.

După circa trei săptămâni de grevă metalurgiștii și tăbăcarii bucureșteni obțin victoria, impunând patronilor acceptarea unor revendicări, recunoașterea noilor organizații muncitorești.

Victoria greviștilor s-a materializat cu o săptămână înaintea deschiderii celui de al II-lea Congres al P.S.D. din România, care, inițiind aceste mari mișcări greviste, își atesta rolul de conducător al muncitorimii române, ceea ce demonstrează odată mai mult — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R. — că : „Prima cerință a unui partid revoluționar constă în a conduce propriul popor în lupta pentru apărarea intereselor economice și politice ale maselor, pentru dreptate socială și democrație, pentru apărarea integrității și independenței țării. Rezultatele obținute în această luptă reprezintă criteriul esențial de apreciere a aptitudinii revoluționare, marxist-leniniste a fiecărui partid“⁸.

LA GRÈVE GÉNÉRALE DES OUVRIERS BUCARESTOIS — 20 JUIN 1912

R é s u m é

Le mouvement ouvrier de Roumanie a connu entre 1910—1920 un ample processus d'extension.

Durant ces ans les actions grévistes ont connu une intensification si on les compare avec celle survenues entre 1908—1909. Depuis janvier 1910 jusqu'en septembre 1912 ont éclaté 126 grèves où ont participé approximativement 35.000 ouvriers.

Le nouveau élément intervenu dans le mouvement ouvrier de notre pays dans la dite période est le déclenchement de grèves générales par villes, par exemple à Brăila, Galatzi, et culminant avec celle de Bucarest du 20 juin 1912.

La début du mois de juin de 1912 va marquer l'éclat de plusieurs grèves tant aux rangs des métallurgistes qu'aux rangs des tanneurs, détachements d'avant-garde des ouvriers bucarestois dans la dite époque.

Les principales causes du mouvement de revendications étaient dues aux misérables conditions de travail et à la rétribution totalement non-adequate, au volume de travail exténuant et au bas niveau de vie.

La grande grève générale du 20 juin 1912 — où ont participé approximativement 20.000 tanneurs, métallurgistes, mais aussi d'autres ouvriers bucarestois — a constitué le point culminant de trois semaines de mouvements revendicatifs, en se terminant avec la défaite des patrons qui se sont vus obligés d'accepter de nombreuses des revendications des grévistes. La victoire des métallurgistes et des tanneurs bucarestois s'est réalisée une semaine avant l'ouverture du IIe Congrès du Parti Social Démocrate de Roumanie, l'initiateur de ces mouvements revendicatifs, qui attestait ainsi son rôle de dirigeant des ouvriers roumains dans la période antérieure à l'éclat de la première guerre mondiale.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România, prezentată la Congresul educației politice și culturii socialiste, 2 iunie 1976, Edit. Politică, București, 1976, p. 99.*